

Осередки філології

Публікації польських, що останнім часом з'являються на сторінках СіЧ'ї, спонукають до бодай кілька слів пояснення. На початку 1990-х років, у ході трансформації суспільно-політичної системи як у Польщі, так і в Україні, у польських вищих навчальних закладах почали засновуватися україністичні студії. Покликані скоригувати мапу осередків вищої освіти, на якій у с ю д и с у щ и м и були Інститути російської філології, вони крок за кроком здобували собі належне місце. Поряд із єдиною на той час кафедрою україністики Варшавського університету, що існувала від 1953 р., розгортали свою діяльність кафедри україністики в Любліні, Познані, Вроцлаві та інших містах. За ці роки сформувалася ціла когорта фахівців з україністики. Здібні студенти після захисту магістерських, а також докторських (кандидатських) робіт поповнювали україністичний науково-викладацький потенціал своїх альма-матер, і відповідно, і Польщі. Природно, головним об'єктом, на якому зосереджується і весь спектр навчальних предметів, і тематика наукових досліджень, є Україна. При цьому помітний відсоток україністичного наукового доробку становлять дослідження з української літератури. Автори пропонованих увазі читачів матеріалів успішно захистили докторати (відповідник кандидатських дисертацій в Україні) і продовжують поглиблювати українську проблематику. Вони уособлюють тенденції, які дедалі виразніше намічаються в сучасній Польщі, коли не за місцем народження, не за сімейними зв'язками, зрештою, не за національним, українським походженням дослідники свідомо пов'язують свої професійні зацікавлення з Україною. Такий вибір здійснили й наші автори (Ришард Купідура, Катажина Якубовська-Кравчик, Альберт Новацький і Данута Шимонік), статті яких публікуватимуться в наступному числі.

Галина Корбич, гостьовий редактор

УКРАЇНОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЛЮБЛІНСЬКОМУ
КАТОЛИЦЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІВАНА ПАВЛА ІІ

У статті окреслено тридцятирічні здобутки україністики в Інституті слов'янської філології Люблінського католицького університету Івана Павла ІІ крізь призму науково-дослідницької та освітньої діяльності. Висвітлено українознавчий дослідницький профіль Інституту, який упродовж багатьох років формувався професорами польських та українських академічних осередків, спеціалістів у галузі лінгвістики (професори М. Лесів, Д. Бучко, О. Тищенко) та літературознавства (професори С. Козак, С. Андрусів). Науково-дослідницька діяльність – це численні міжнародні наукові конференції, публікації співробітників Інституту: монографії, збірники та наукові статті, присвячені, зокрема, питанням еміграційної літератури східних слов'ян, сакруму в східнослов'янських літературах, а також історії слов'янських мов. Навчально-популяризаторська діяльність Інституту знаходить свій вияв у різнопланових заходах, метою яких є поширення знань про польсько-українське пограниччя, українську культуру та мову нашого східного сусіда серед молоді шкільного віку Люблінщини.

Ключові слова: українознавчі студії в Любліні, історія української мови, історія української літератури, викладання української мови, Люблінський католицький університет Івана Павла ІІ

Dagmara Nowacka. Ukrainian Studies at John Paul II Catholic University of Lublin (Poland). To the 30th anniversary of Institute of Slavic Philology, CUL

The essay offers an attempt to summarise the thirty years of Ukrainian studies within the Institute of Slavic Philology of the John Paul II Catholic University of Lublin. The beginnings of Slavic studies at the Catholic University of Lublin are related to the activities of the Interfaculty Department of Research on Byzantine-Slavic Culture, founded in 1981 thanks to the efforts of professor Ryszard Łużny, a philologist-Slavicist from the Jagiellonian University. The main purpose of this unit was to initiate research on 'Ruthenian' culture, derived from the Byzantine-Slavic root. The idea implemented by professor Łużny was innovative not only due to its profiled research program but also due to the curriculum, which offered students a wide range of knowledge on Eastern Slavs. From the very beginning of the unit's functioning, its didactic structure was based on the three philologies: Belarusian, Russian and Ukrainian, and the academics pursued their research interests within the departments of Byzantine-Slavic Culture, Slavic Languages, and Slavic Literatures.

Ukrainian studies at the Catholic University of Lublin have been shaped throughout this time by many eminent figures who determined the character of the unit by pointing out research directions to the next generations of linguists and historians of Ukrainian literature. These are professor Stefan Kozak, professor Stefania Andrusiv (literary studies), professor Michał Łesiów, professor Dmytro Buchko, and professor Oleh Tyshchenko (linguistics).

The essay discusses research and educational activities of the Institute of Slavic Philology. A series of regular research conferences, nationwide and international, focused on the issues of the Eastern Slavs, were organized during these thirty years. The author points out the most important academic publications and periodicals. Another direction of the Institute's activity consisted in projects popularizing knowledge about the Polish-Ukrainian borderland, Ukrainian culture and language, with a special focus on the language spoken by the inhabitants of the Lublin region.

Keywords: Ukrainian Studies in Lublin, history of Ukrainian language, history of Ukrainian literature, teaching Ukrainian, John Paul II Catholic University of Lublin.

Цього року Інститут слов'янської філології Люблінського католицького університету Івана Павла ІІ відзначає 30-річний ювілей. Він збігається із двома іншими визначними подіями: 100-річчям нашого університету, а також 450-річчям Люблінської унії (1569 р.). Згадані історичні події, що відбувалися в Любліні, промовисто вказують на специфічний характер цього прикордонного міста, у якому століттями співіснували різні нації та різні культури. Мультикультурний характер міста сприяє також реалізації таких численних проєктів, як Ягеллонський ярмарок, Люблінський кінофестиваль, а також заснуванню міждисциплінарних напрямків навчання та веденню

філологічно-історичних і культурних досліджень, що торкаються питань східної слов'янщини.

Початки славістичних студій у ЛКУ пов'язані з діяльністю заснованого в 1981 р. міжфакультетського відділу досліджень візантійсько-слов'янської культури, засновником якого був видатний славіст, історик російської літератури професор Ришард Лужний. Головною метою цієї інноваційної структури було дослідження “руської” культури, що впливає з візантійсько-слов'янських коренів [21, 10]. Учені цього відділу вивчали культуру, релігію, історію, літературу та мову слов'янських народів Центрально-Східної Європи та Балкан, які перебували під впливом Візантії. Дуже важливим елементом наукових зацікавлень співробітників Р. Лужного була сфера духовної культури й дослідження сакруму в культурі, літературі, мові та історії білорусів, українців і росіян [10, 53]. Тут слід зазначити, що до 1989 р. дослідження з питань східнослов'янської культури не мали великої підтримки з боку тодішньої державної комуністичної влади, особливо тому, що в них використовувалася дуже непопулярна тоді дослідницька методологія – ідея сакруму [20, 41]. Сьогодні можемо зазначити, що на початку 1980-х років, в умовах тодішніх політичних обставин, які не дуже сприяли дослідженням у релігійному контексті, ініціювання згаданих досліджень було не тільки важким, а й водночас сміливим та ризикованим рішенням.

Згадані наукові пріоритети та організаційна діяльність названого, до того часу ще суто наукового відділу, стали добрим підґрунтям для відкриття в 1989 р. кафедри, а згодом секції слов'янської філології, які ввійшли до складу факультету гуманітарних наук. Новий навчальний підрозділ одразу поповнився студентами, які могли вчитися, обираючи одну з-посеред трьох мовних груп: українську, білоруську та російську. Новаторство ідеї, реалізованої Р. Лужним, проявлялося не лише в чітко профільованій дослідницькій програмі, а й також в інноваційній програмі навчання майбутніх студентів-славістів. Засновники прагнули, щоб студенти, які обрали, скажімо, українську групу, крім реалізації повної програми української філології (тобто занять з української мови, граматики, літератури тощо), вивчали також дві інші східнослов'янські мови (у формі мовного курсу), а також основи історії, культури та літератури інших слов'янських країн та інші філологічні предмети (наприклад, староцерковнослов'янську мову, основи мовознавства, основи літературознавства), а також філософію, етику і т. д. Наголошуючи на новаторстві такого навчання, Р. Лужний зазначав: “<...> у Любліні ми спробували вести не стільки паралельне, а немовби незалежне одне від одного навчання трьох східнослов'янських філологічних галузей, одночасно ми намагалися інтегрувати їх таким чином, щоб надати їм характеру міждисциплінарного навчання <...>” [9, 146]. Метою ініціатора було, отже, не дублювання філології, яка вже існувала в інших університетах, а реалізація власної, авторської програми, яка мала би бути своєрідним синтезом трьох згаданих східнослов'янських галузей [9, 145].

З моменту появи перших випускників славістики в 1994 р., і в наступні роки, кадрова політика закладу була спрямована на створення постійного штату власних викладачів при одночасному обмеженні залучення співробітників з інших наукових підрозділів та поза університету. Це посприяло розвитку наукових кадрів та вихованню своїх докторів наук (кандидатів наук). Сьогодні в нашому Інституті працюють 9 випускників, серед яких 4 доктори-україністи. Із самого початку існування закладу його навчальна структура базувалася на трьох філологіях: білоруській¹, російській та українській, а його співробітники

¹ Вивчення білоруської філології було припинено наприкінці 1990-х років.

могли реалізувати свої наукові зацікавлення на кафедрі візантійсько-слов'янської культури, кафедрі слов'янських мов та кафедрі слов'янських літератур.

Кафедру візантійсько-слов'янської культури, яка стала наступницею міжфакультетського відділу досліджень візантійсько-слов'янської культури, очолив професор Ришард Лужний, а згодом професор Вітольд Колбук. Кафедра проіснувала аж до 2019 р., коли її працівники, після реструктуризації наукових та навчальних одиниць університету, увійшли до складу кафедри перекладознавства та слов'янських мов. Дослідницьке зацікавлення співробітників кафедри зосереджувалося на таких питаннях, як культурне, релігійне й політичне співіснування на польсько-східнослов'янському пограниччі, “руська” духовна культура та її традиції й форми прояву. Ось декілька публікацій, які ілюструють профіль досліджень протягом років: Р. Лужний: “Pierwsze tysiąclecie chrześcijaństwa (988–1988) na ziemiach wschodniej słowiańszczyzny od Rusi Kijowskiej do Rosji, Ukrainy i Białorusi” (Люблін, 1994), “Chrześcijański Wschód a kultura polska” (ред. Р. Лужний, Люблін, 1989); Я. С. Гаєк: “Chrześcijańska wiara w Jedyneho Boga w postawie ludzkiej” (Люблін, 1991); “Eucharystia w liturgii i teologii Kościoła Wschodniego” (Люблін, 1992), “Teologia i kultura duchowa Starej Rusi” (за ред. Я. С. Гаєка та В. Гриневича, Люблін, 1993); В. Кобук: “Duchowieństwo unickie w Królestwie Polskim 1835 – 1875” (Люблін, 1992), “Kościoły wschodnie na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej 1772 – 1914” (Люблін, 1992), “Cerkiew prawosławna w Polsce międzywojennej” (Люблін, 2013); Л. Пушак: “Філологічно-естетичний підхід до словесної творчості в “Історії української літератури” Михайла Грушевського” (2011), “Драматургія Лесі Українки на сцені українських театрів за 20 років незалежності держави (за матеріалами театральної преси)” (2014), “Русский мир” під сатиричним пером Антона Мухарського” (2017) та ін.

Упродовж років Інститут слов'янської філології ЛКУ гуртував учених – спеціалістів зі східнослов'янських літератур, зокрема української літератури. У навчальному 2005/2006 році кафедру слов'янських літератур було розділено на два окремих підрозділи: кафедру російської літератури, яку очолила професор Анна Возняк та кафедру української літератури, керівником якої стала покійна нині професор Стефанія Андрусів. Згодом, у навчальному 2013/2014 році кафедра української літератури поширила діапазон дослідницьких зацікавлень, включивши туди ще студії з білоруської літератури. Сьогодні, після останніх організаційних трансформацій, нову кафедру російської, української та білоруської літератур очолила професор Беата Сібек, випускниця нашої білорусистики.

Співробітники кафедри досліджують українську літературу XIX – XXI ст. Тут розробляються, зокрема, такі питання: тексти та контексти української літератури, історія українського літературного процесу XX ст., література польсько-українського пограниччя, польсько-українські літературні та культурні відносини, українські літературні маніфести, літературна спадщина Лесі Українки, І. Франка, М. Хвильового, Г. Косинки, М. Семенка, М. Зерова, найновіша українська література (Ю. Андрухович, С. Жадан, Л. Дереш, О. Забужко, І. Карпа, В. Лис, Ю. Покальчук), а також питання української історичної пам'яті, української національної ідентичності та події Революції гідності й російської агресії на Донбасі та в Криму. Вищенаведена проблематика майже повністю входить у коло наукових інтересів співробітників, які досліджують українську поезію, прозу та драматургію, розробляють порівняльні дослідження, використовують прийоми постколоніальних студій, торкаються питань теорії літератури.

Україністичні студії в ЛКУ роками формували видатні вчені, які визначали характер кафедри, указуючи науковий шлях своїм учням – наступному поколінню істориків української літератури. Ученими, які суттєво вплинули на діяльність нашої установи не лише під кутом зору наукових зацікавлень, а й розвитку наукового колективу, були, без сумніву, професори Стефан Козак (див.: [8, 7 – 16; 14, 561–562]) та Стефанія Андрусів (див.: [6, 14]).

Професор Стефан Козак майже від самого початку був пов'язаний зі славістикою в Люблінському католицькому університеті. З 1992 р. він кожні два тижні приїздив з Варшави, підтримуючи молоду філологію своїми лекціями з української літератури, проводячи магістерські семінари та беручи участь у місцевих наукових заходах. Можна сказати, що саме завдяки йому було сформовано не лише кістяк українського літературознавства в ЛКУ, а й також дух історичного, філософського та соціального підходу в дослідженні української літератури майбутніми співробітниками кафедри, які були учнями професора (М. Кавецька, А. Новацький). Дослідницькі зацікавлення вченого були зв'язані з польсько-українським культурним пограниччям, історією ідеї в Україні, українською історіософією, взаємодією фольклору та літератури. Він є автором понад 300 наукових статей і 7 монографій, зокрема “U źródeł romantyzmu i nowożytnej myśli społecznej na Ukrainie” (Вроцлав – Варшава – Краків – Гданськ, 1978), “Ukraińscy spiskowcy i mesjaniści. Bractwo Cyryla i Metodego” (Варшава, 1990), “Український преромантизм (Джерела, замовлення, контексти, витоки)” (Варшава, 2003), “Літературно-культурологічні меморабілія” (Перемишль, 2017) та багато інших.

Визнаючи внесок С. Козака в польську україністику, його колишні студенти та співробітники вшанували професора ювілейними книжками, які друкувалися з нагоди 70-річчя [19], а потім 80-річчя від дня народження [17]. До першої зі згаданих книжок, “У колі культури східних слов'ян” (“W kręgu kultury Słowian Wschodnich”, Люблін, 2008), увійшли статті, що відображають спектр наукових інтересів учнів та колег С. Козака – співробітників люблінських університетів ЛКУ та УМКС. До згаданого тому увійшли статті з українського літературознавства (С. Андрусів, М. Кавецька, І. Набитович, А. Новацький, Л. Пушак, М. Качмарчик (Реда), Л. Сірик), українського мовознавства (М. Лесів, Д. Новацька) та історії Церкви (В. Колбук). До видання також було вміщено список наукових праць ювіляра та список докторських та магістерських дисертацій, що писалися в ЛКУ під науковим керівництвом професора. Друга книжка на пошану С. Козака “Українська національна ідентичність в умовах трансформацій XVII – XXI ст.” (“Tożsamość ukraińska wobec przemian XVII – XXI wieku”, Люблін, 2017) містить праці широкого кола дослідників, які розглядають фактори, що впливали на формування української ідентичності протягом століть. Це представники різних наукових осередків, зокрема о. С. Батрух, В. Колбук, Г. Лашкевич, І. Набитович, Д. Новацька, А. Новацький, Л. Пушак, Б. Сівек (Люблін), К. Якубовська-Кравчик, С. Делюра, А. Фабіановський (Варшава), Г. Мотика (Краків), А. Горнятко-Шумілович, Я. Поліщук (Познань), М. Дроздовський (Білосток), О. Астаф'єв, Р. Радишевський (Київ) та ін.

Після поділу кафедри слов'янських літератур на кафедру російської літератури та кафедру української літератури, керівником останньої стала професор Стефанія Андрусів, яка з Інститутом слов'янської філології ЛКУ була пов'язана протягом дванадцяти років (2001 – 2013 рр.). Під час роботи в нашому Інституті вона читала лекції з історії української літератури, проводила культурологічний конферсаторіум, а також магістерські та докторські семінари для студентів ЛКУ та студентів Європейського колегіуму польсько-українських університетів. Багатолітня науково-навчальна робота в

Люблінському католицькому університеті Івана Павла II завершилася багатьма досягненнями: С. Андрусів виховала багатьох магістрів та 12 докторів наук як серед українців, так і серед поляків. Її учнями були, зокрема, Е. Московіч, М. Качмарчик, А. Савенець та ін. Її наукові інтереси стосувалися переважно питань української національної ідентичності та були спрямовані на виявлення різноманітних культурних елементів в українській літературі. Вона намагалася простежити нові тенденції розвитку сучасного українського історико-літературного процесу. Наукові дослідження проводилися на основі матеріалу української літератури, зокрема літератури 1930-х років і найновішої. Вивчаючи літературні твори, дослідниця використовувала найсучасніші методологічні інструменти, спираючись на такі методології, як постмодерна інтерпретація, інтертекстуальність та постколоніальні студії. Характер науково-дослідницької діяльності С. Андрусів показують не тільки її наукові статті та монографії, а й критично-літературні, публіцистичні розвідки та рецензії, зокрема “Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років ХХ ст.” (Тернопіль, 2000), “Тоталітаризм і культура: український досвід духовного самозбереження” (2006), “Авангардизм і постмодернізм: проблема розрізнення кодів” (2008) та ін.

Нині літературознавчі дослідження проводяться молодшими співробітниками Інституту, які неодмінно залишаються під впливом своїх метрів. Нижче наводимо деякі наукові праці, що засвідчують їхній дослідницький профіль: М. Кавецька: “Українski dyskurs tożsamościowy wokół Mikołaja Gogola. Jurij Barabasz o autorze “Tarasa Bulby” (2009), “Sebastian Fabian Klonowic – poeta pogranicza” (2010), “Barokowy wymiar przestrzeni i czasu w powieści Emmy Andijewskiej “Roman pro dobro ludynu” (2014); М. Качмарчик (Реда): “Błogosławieństwo czy przekleństwo? Kreacje szaleństwa w twórczości Łesi Ukrainki” (2014), “Refleksje nad tożsamością w dramacie Ołeksandra Irwancia Kłamczuch z Placu Litewskiego” (2017), “W labiryncie postkolonialnej rzeczywistości. Refleksje nad kulturą i tożsamością na materiale twórczości Jurija Andruchowycza” (у процесі друку); А. Новацький: “Myśli pod prąd”. Twórczość Mykoły Chwyłowego w kontekście ukraińskiej dyskusji literackiej lat 1925 – 1928” (Люблін, 2013), “Революція гідності та російська агресія в Україні: польська рецепція” (2017), “Dyskusje tożsamościowe w ukraińskiej publicystyce i literaturze romajdanowej” (2017); А. Савенець: “Проблема переоцінки явища буквалізму в контексті української перекладознавчої традиції” (2017), “Естетизація Шекспіра в українських перекладах: випадок “Коріолана” (2016) та ін.

Від початку існування Інституту слов'янської філології кафедра слов'янських мов, віднедавна кафедра перекладознавства та слов'янських мов, була однією з його стійких опор. Особливе місце в науковій діяльності її співробітників належить дослідженню української мови, зокрема таких аспектів, як: історія української мови, тенденції розвитку української мови на тлі інших слов'янських мов, українські діалекти, українська ономастика та методика викладання української мови як іноземної. Науковий характер кафедри визначали її керівники – видатні постаті українського мовознавства, які послідовно керували цим підрозділом: професори Михайло Лесів [див.: 12, 403–412; 15, 49–92], Дмитро Бучко (див.: [1, 21 – 60; 2, 5 – 35; 11, 201–206]) та Олег Тищенко (див.: [18, 498]).

Із заснуванням славістики в ЛКУ зв'язав із нею своє наукове життя Михайло Лесів – випускник полоністики ЛКУ (1955), видатний мовознавець, співзасновник та співорганізатор нашого Інституту, який став керівником 70 магістерських та 3 докторських дисертацій (Т. Колодинська, Г. Нуцковська та Д. Новацька). М. Лесів зробив величезний внесок у розвиток україністичних досліджень, насамперед у Польщі, і за кордоном. Результати його досліджень публікувалися

в багатьох монографіях, статтях, розвідках, наприклад: “Terenowe nazwy własne Lubelszczyzny” (Люблін, 1972), “Українські говірки в Польщі” (Варшава, 1997), “Rola kulturotwórcza Ukraińskiej Cerkwi Greckokatolickiej” (Люблін, 2001) тощо. Визнаючи заслуги М. Лесіва у формуванні не лише люблінських, а й інших наукових україністичних осередків у Польщі, люблінський осередок до його 80-річного ювілею підготував спеціальну книжку на пошану професора [23]. Видання “Люблінські дослідження з питань Східної слов’янщини” (Люблін, 2010) показало широке коло дослідницьких зацікавлень ювіляра крізь призму наукової думки україністичних осередків Польщі та закордоння в галузі мовознавства, літературознавства, релігієзнавства та культури. Про велике значення наукової діяльності М. Лесіва, а також про великі заслуги для української громади, дуже промовисто засвідчує також монографія, підготовлена київськими науковцями [3]. Його наукова спадщина була поділена на декілька частин: “Українсько-польське мовне пограниччя”, “Іншомовна та діалектна стилізація в українському письменстві XVII – XX ст.”, “Сильветки, Некрологи; Огляди, Рецензії”. Упорядники прагнули “не тільки наблизити до читача постать одержимого наукою професора польсько-українського пограниччя, а й передати той дух епохи, який надихав ученого на розвиток співпраці між двома народами і заохочення до взаємопізнання братніх культур” [3, 27].

Науковцем, який значною мірою посприяв розвитку лінгвістичних досліджень в Інституті, був, без сумніву, професор Дмитро Бучко – один із фундаментів української ономастики. Нам пощастило не лише з ним співпрацювати та використовувати його багатий академічний досвід, а й пишатися тим, що саме наше видавництво видало його унікальну лінгвістичну монографію [4]. Д. Бучко працював у Люблінському католицькому університеті протягом 1998 – 2003 рр. На той час він не тільки увійшов до складу навчально-наукового колективу Інституту слов’янської філології, а й також очолював кафедру слов’янських мов. Він проводив такі навчальні заняття: описова граматики української мови, історична граматики української мови, загальне мовознавство, а також конфераторіуми та магістерські семінари. Був науковим керівником 20-ти дипломних робіт наших студентів, крім того, виступав опонентом докторських дисертацій Г. Нуцковської, Т. Колодинської та Д. Новацької. У 2001 р. у видавництві ЛКУ побачив світ “Інверсійний словник ойконімів України” (“Słownik a tergo ojkonimów Ukrainy”), де вперше в українському мовознавстві та вдруге в цілому слов’янському мовознавстві було таке опрацювання лексикографічного матеріалу. Варто зазначити, що інверсійний словник враховує ойконіми, які було почерпнуто з надрукованого в 1947 р. найповнішого списку українських населених пунктів, а також деякі назви, що вживалися ще до 1946 р. Їх у словнику 41755. Упорядкування ойконімів в алфавітному порядку від кінця слів дозволило виокремити їх суфіксальні словотвірні моделі, а розміщення перед кожним топонімом скорочених назв районів та числа населених пунктів з такою самою назвою, показує рівень продуктивності окремих словотвірних моделей на території України.

Д. Бучко є автором понад 150 наукових праць, здебільшого в галузі топонімії, а також лексикографії та історії української мови. Більшість його праць присвячувалась вивченню ойконімії, дослідженням походження та розвитку українських назв населених пунктів у синхронному та діахронічному аспектах: “Походження назв населених пунктів Покуття” (Львів, 1990), “Історична та сучасна українська ономастика” (Чернівці, 2013, співавтор Г. Бучко), “Словник української ономастичної термінології” (Харків, 2012, співавтор Н. Ткачова), “Z badań nad polsko-ukraińskimi powiązaniami językowymi” (ред. Д. Бучко, М. Лесів, Люблін, 2003) тощо.

Коли кафедру слов'янських мов очолив професор Олег Тищенко, її співробітники отримали новий діапазон лінгвістичних зацікавлень. Науковий інтерес вченого обертався навколо етнолінгвістичних та соціолінгвістичних концепцій інтерпретації мовного образу світу. Саме з його ініціативи в нашому Інституті було організовано низку міжнародних наукових зустрічей та в 2014 р. засновано журнал "Studia slawistyczne. Etnolingwistyka i komunikacja międzykulturowa", головним редактором якого він став. У його наукових розвідках мова досліджується в її співвідношенні з культурою, етнографією, фольклором та психологією, найчастіше в порівняльному аспекті: "Обрядова семантика у слов'янському мовному просторі" (Київ, 2000), "Językowy obraz świata Słowian a kultura. Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowej" (Люблін – Рівне, 2010), "Семантика і прагматика українських та польських поетичних прокльонів (на матеріалі українського та польського пісенного фольклору)" (2014), "Концептосфера дому у слов'янській пареміології на контрастивному тлі (на матеріалі польської та української мов)" (2016) та ін.

Наукові зацікавлення керівників кафедри слов'янських мов віддзеркалюються також у наукових працях молодших працівників, зокрема: Т. Колодинська: "Wpływ języka polskiego na fonetykę i leksykę ukraińskich gwar nadszańskich", (2010), "Діалектні особливості парадигми іменника однини в українських надсянських говірках Польщі" (2015); Д. Новацька: "Dziedzictwo języka staro-cerkiewno-słowiańskiego w ukraińskich utworach dramatycznych pierwszej połowy XIX wieku" (2003), "Zaimki w zachodnio-ukraińskim języku literackim XIX wieku. Tendencje rozwojowe w porównaniu z językiem polskim" (2010), "Z problemów akwizycji języka trzeciego u neofilologów. Uwagi wstępne" (2015), "Rusinów galicyjskich poszukiwania tożsamości. „Kozak i ochotnik” Iwana Witoszyńskiego" (2017), "Polacy uczą się ukraińskiego. Wpływ czynnika typologicznego na procesy przyswajania języków obcych" (2017); Г. Нуцковська: "Лексика пастирських послань Митрополита Андрея Шептицького" (2000/2001), "Wpływ języka polskiego na rozwój ukraińskiej leksyki religijnej", (2003), "Мова та стиль пастирських послань Митрополита Андрея Шептицького" (Люблін, 2003) тощо.

У науково-дослідницькій сфері Інститут слов'янської філології постійно організовує наукові засідання та конференції, під час яких розглядаються здобутки наукової діяльності як наших співробітників, так і запрошених гостей із польських та закордонних наукових осередків. Упродовж тридцяти років було організовано низку циклічних наукових міжнародних зустрічей, які присвячувалися питанням еміграційної літератури східних слов'ян, сакруму в східнослов'янських літературах, а також мовним питанням. Серед них наведемо декілька прикладів: "Література діаспори росіян, українців та білорусів" (Люблін, 1997 р.), "Духовність і сакрум в літературі східних слов'ян" (Казімеж-Дольний, 2000 р.), "Польсько-українські мовні контакти" (Казімеж-Дольний, 2001 р.), "Традиційна народна культура в російській, українській та польській мовній картині світу" (Люблін – Казімеж-Дольний, 2010), "Hi! Я жива! Я буду вічно жити! Я в серці маю те, що не вмирає..., 140 річниця від дня народження Лесі Українки" (Люблін, 2011) та багато ін. Результатом цих наукових зустрічей стали багатоавторські монографії або окремі розвідки, що друкувалися в нашому найважливішому науковому журналі "Roczniki Humanistyczne", серія: "Słowianoznawstwo". Журнал, який існує з 1986 р., відомий не тільки в Польщі, а й поза її межами. У ньому друкуються наукові статті та джерела, що стосуються слов'янських літератур, слов'янських мов, а також історії та культури усєї слов'янщини. Редакція приймає також рецензії та повідомлення.

У 2014 р. видавництво ЛКУ надрукувало перший том серії „Studia Slawistyczne:

Etnolingwistyka i Komunikacja Międzykulturowa”, до якого ввійшли наукові статті з галузі лінгвістики. В основному, як уже згадувалося, вони торкаються питань дослідження мови в її взаємозв'язках з культурою, етнографією та фольклором, здебільшого в порівняльному аспекті. “Цього типу дослідження, – пише у вступному слові О. Тищенко, – були ініційовані кафедрою слов'янських мов Люблінського католицького університету, а натхненням для них була організована в 2010 році наукова конференція “Традиційна народна культура в російській, українській та польській мовній картині світу”. Автори, що друкувалися у згаданій серії, представляють різні підходи та дослідницькі школи. Попри те, їх єднає східнослов'янська наукова традиція аналізу мовного матеріалу в аспекті теорії номінації, структуралізму та історично-порівняльного опису мовних фактів” [16, 7–8]. Видано вже чотири випуски.

Наступна, дуже важлива публікація наших українців, побачила світ у 2012 р. Це унікальний і досі єдиний у Польщі англійсько-польсько-український розмовник такого типу [13]. Ця книжка розроблялася в основному для іноземців, які розмовляють англійською мовою та прямують в Польщу чи Україну з діловими, розважальними чи туристичними намірами; для українців, що відвідують Польщу, але також для поляків та українців, які опиняються за кордоном у ситуації, коли необхідно користуватися англійською мовою (це, зокрема, аеропорт, подорож міським транспортом, медична служба, проживання в готелі, контакти із представниками правоохоронної служби тощо). Тут дуже докладно подана лексика та готові фрази (напр. “медична допомога”, “поліція”, “вокзал” тощо), які можуть стати корисними в контактах з англійськомовним або україномовним співрозмовником [13, 9–10].

Варто також наголосити, що завдяки українцям із Люблінського католицького університету польська лексикографія збагатилася унікальним словником журналістської термінології (“Polsko-ukraiński słownik terminów dziennikarskich z suplementem ukraińsko-polskim”. – Люблін, 2015) [7]. Це, по суті, не лише перший двомовний словник, а й узагалі перший польський словник, у якому було зібрано термінологію сучасної журналістики, яка використовується в щоденній роботі журналіста [7, 3]. На особливу увагу заслуговують також досягнення наших співробітників у галузі перекладу. Серед найважливіших книжок слід назвати польськомовний переклад підручника М. Кочергана “Основи зіставного мовознавства”, співавтором якого є А. Новацький (M. Koczerhan, “Podstawy językoznawstwa konfrontatywnego”, пер. P. Józwickiewicz, Cz. Lachur, A. Nowacki. – Кęра, 2009). На увагу заслуговують також переклади А. Савенця: О. Drul, Ju. Andruchowycz, О. Wojczenko. “Worochtarium”. – Lublin, 2019 (пер. з укр.) та С. Рушді. “Золотий дім”. – Львів, 2019 (пер. з англ.).

Насамкінець слід згадати, що крім науково-дослідницької, співробітники Інституту слов'янської філології роками займалися навчально-популяризаторською діяльністю з метою надати польській молоді, особливо жителям Люблінщини, знань про польсько-українське пограниччя, українську культуру та про мову нашого східного сусіда. Пропоновані ініціативи мають, здебільшого, циклічний характер та включають різні мультимедійні презентації, лекції та лабораторії. Такі зустрічі проводилися не тільки серед учнів люблінських шкіл, а й також у містах Кельце, Володава, Замость, Томашув Люблінський, Янув Люблінський, Кросно, Холм та ін. На велику увагу заслуговують також щорічні зустрічі з молоддю середніх шкіл під назвою “Український день в ЛКУ”. Як правило, піковим моментом таких зустрічей є оголошення результатів мультимедійних конкурсів, участь у яких беруть учні середніх шкіл Люблінщини та учні шкіл з українською мовою навчання. Метою організаторів згаданого конкурсу з майже 10-річною традицією, є поширення

знання про нашого східного сусіда. Тематика конкурсу щоразу змінюється: “Як виглядає Україна. Пропозиція екскурсії”, “На берегах українських річок”, “Україна в Європі. Проблеми та перспективи”, “Шляхом кресових твердинь в Україні”, “Світ української музики”, “Сакральне обличчя України” тощо.

Тридцятирічний ювілей нашого Інституту ми святкували з нашими друзями з польських та закордонних осередків під час міжнародної наукової конференції “Долання кордонів. Російський, український та білоруський літературний, культурний та мовний простір з перспективи XXI століття”. Тепер, багатші на досвід, з надією дивимось у майбутнє. Сподіваємось, що україністи Люблінського католицького університету дадуть науковому світові ще не одну цікаву наукову розвідку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Д. Бучко. Бібліографічний покажчик із передмовою про життєвий шлях і наукову діяльність мовознавця та привітаннями ювіляра з його сімдесятиліттям. – Упор. Б. Близнюк, Л. Невідомська. – Автор передмови В. Котович. – Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет, 2007. – 72 с.
2. Карпенко Ю. Талановитий дослідник, видатний ономаст // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство. – 2007. – №1 (16). – С. 5–35.
3. Лесів М. Мова, фольклор, література польсько-українського пограниччя (Студії з україністики). – Випуск XX. – Ред. Р. Радішевський. – Київ: ТОВ “Талком”, 2017. – 736 с.
4. Buczko D. Słownik a tergo ojkonomów Ukrainy. – Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 2001. – 325 с.
5. Językowy obraz świata Słowian a kultura. Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowej. – Red. O. Tiszczenko. T. 1–2. Lublin; Równe, 2010. – 169 с.
6. Kaczmarek M. Andrusiw Stefania // Encyklopedia 100-lecia KUL. – T. I. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2018. – С. 14.
7. Kaczmarek M., Nowacki A. Polsko-ukraiński słownik terminów dziennikarskich z suplementem ukraińsko-polskim. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2015. – 142 с.
8. Kawecka M. Profesor Stefan Kozak – wybitny ukraiński polski // W kręgu historii i kultury Słowian wschodnich. Studia dedykowane profesorowi Stefanowi Kozakowi w 70 rocznicę urodzin. / Red. M. Kawecka, A. Nowacki, L. Puszak. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2008. – С. 7–16
9. Kawecka M. Ukrainistyka w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – 2004. – T. 17–18. – С. 145–150.
10. Mocarz-Kleidiest M. Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską // Encyklopedia 100-lecia KUL. – T. II. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2018. – С. 53–54.
11. Nowacka D. Wspomnienie o prof. dr. hab. Dmytrze Buczce (1937 – 2014) // Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. – 2014. – Nr. 1 (225). – С. 201–206.
12. Nowacka D., Nowacki A. W służbie prawdy. Michał Łesiów i jego Alma Mater – KUL. Z okazji jubileuszu osiemdziesiątych urodzin Profesora // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. – 2008. – Nr. 25–26. – С. 403–412.
13. Nowacka D., Nowacki A., Świć A. Let’s Talk! Porozmawiajmy! Porozmowляймо! English-Polish-Ukrainian quintessential phrasebook. Angielsko-polsko-ukraiński niezbędny rozmówkowy. Англійсько-польсько-український розмовник першої необхідності. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012. – 336 с.
14. Nowacki A. Kozak Stefan // Encyklopedia 100-lecia KUL. – T. I. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2018. – С. 561–562.
15. Scripta Manent. Bio-bibliografia profesora Michała Łesiowa na osiemdziesięciolecie urodzin / Red. M. Borciuch, M. Jastrzębski. – Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2009. – 120 с.
16. Tiszczenko O. Wstęp // Studia Slawistyczne. Etnolingwistyka i Komunikacja Międzykulturowa. – T. I. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014. – С. 7–9.
17. Tożsamość ukraińska wobec przemian XVII – XXI wieku. / Red. K. Jakubowska-Krawczyk, A. Nowacki. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2017. – 271 с.
18. Tyshchenko O. // Encyklopedia 100-lecia KUL. – T. II. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2018. – С. 498.
19. W kręgu historii i kultury Słowian Wschodnich. Studia dedykowane profesorowi Stefanowi Kozakowi w 70. Rocznicy urodzin / Red. M. Kawecka, A. Nowacki, L. Puszak. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2008. – 272 с.
20. Woźniak A. Instytut Filologii Słowiańskiej // Przegląd Uniwersytecki. – 2005. – Nr. 1-2. – С. 41–43.
21. Woźniak A. Profesor Ryszard Łuzny w siedemdziesięciolecie urodzin // Roczniki Humanistyczne. “Słowianoznawstwo”. – 1997 – 1998. – T. XLV – XLVI. – С. 7–13.
22. Z badań nad polsko-ukraińskimi powiązaniem językowymi / Red. D. Buczko, M. Łesiów. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2003. – 179 с.
23. Z lubelskich badań nad Słowiańszczyzną Wschodnią. Księga dedykowana Profesorowi Michałowi Łesiowskiemu / Red. D. Nowacka, M. Borciuch, A. Nowacki, M. Jastrzębski. – Lublin: Wydawnictwo KUL, 2010. – 343 с.

REFERENCES

1. D. Buchko. *Bibliografichnyi pokazhchuk iz peredmovoïu pro zhyttiievi shlahk i naukovu diialnist movoznavstia ta pryvitanniamy yuviliara z yoho simdesiatylittiam*. (2007). B. Blyzniuk, & L. Nevidomska, (Eds.). Ternopil: Ternopilskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet. [in Ukrainian]
2. Karpenko Yu. (2007). Talanovytyi doslidnyk, vydatnyi onomast. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seria: Movoznavstvo, 1(16)*, pp. 5–35. [in Ukrainian]
3. Lesiv M. (2017). *Mova, folklor, literatura polsko-ukrainskoho pohranychchia, studii z ukrainistyky*. Vol. XX. R. Radshevskyi, (Ed.). Kyiv: TOV "Talkom". [in Ukrainian]
4. Buczko D. (2001). *Słownik a tergo ojkonimów Ukrainy*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL. [in Polish]
5. Tiszczenko O. (Ed.). (2010). *Językowy obraz świata Słowian a kultura. Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowej*. Vol. 1–2. Lublin-Równe. [in Polish]
6. Kaczmarczyk M. (2018). Andrusiw Stefania. In *Encyklopedia 100-lecia KUL*. (Vol. 1). (p. 14). Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
7. Kaczmarczyk M., Nowacki A. (2015). *Polsko-ukraiński słownik terminów dziennikarskich z suplementem ukraińsko-polskim*. Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
8. Kawecka M. (2008). Profesor Stefan Kozak – wybitny ukrainista polski. In M. Kawecka, & A. Nowacki, & L. Puszak, (Eds.). *W kręgu historii i kultury Słowian wschodnich. Studia dedykowane profesorowi Stefanowi Kozakowi w 70. rocznicę urodzin*. Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
9. Kawecka M. (2004). Ukrainistyka w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze*, 17–18, 145–150. [in Polish]
10. Mocarz-Kleidienst M. (2018). Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską In *Encyklopedia 100-lecia KUL*. (Vol. 2). (pp 53–54). Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
11. Nowacka D. (2014). Wspomnienie o prof. dr. hab. Dmytrze Buczce (1937 – 2014). *Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, 1 (225), 201–206. [in Polish]
12. Nowacka D., Nowacki A. (2008). W służbie prawdy. Michał Łesiów i jego Alma Mater – KUL. Z okazji jubileuszu osiemdziesiątych urodzin Profesora. *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze*, 25–26, 403–412. [in Polish]
13. Nowacka D., Nowacki A., Świć A. (2012). Let's Talk! Porozmawiajmy! Порозмовляймо! English-Polish-Ukrainian quintessential phrasebook. *Angielsko-polsko-ukraiński niezbędny rozmówkowy. Англійсько-польсько-український розмовник першої необхідності*. Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
14. Nowacki A. Kozak Stefan. In *Encyklopedia 100-lecia KUL*. (Vol. 1). (pp. 561–562). Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
15. Borciuch M., Jastrzębski M. (Eds.). (2009). *Scripta Manent. Bio-bibliografia profesora Michała Łesiowa na osiemdziesiątolecie urodzin* Lublin: Wydawnictwo UMCS. [in Polish]
16. Tiszczenko O. (2014). Wstęp. In *Studia Slawistyczne. Etnolingwistyka i Komunikacja Międzykulturowa*. (Vol 1). (pp. 7–9). Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
17. Jakubowska-Krawczyk K., Nowacki A. (Eds.). (2017). *Tożsamość ukraińska wobec przemian XVII – XXI wieku*. Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
18. Tyshchenko O. (2018). In *Encyklopedia 100-lecia KUL*. (Vol. 2). (p. 498). Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
19. Kawecka M., Nowacki A., Puszak L. (Eds.). (2008). *W kręgu historii i kultury Słowian Wschodnich. Studia dedykowane profesorowi Stefanowi Kozakowi w 70. Rocznicę urodzin*. Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
20. Woźniak A. (2005). Instytut Filologii Słowiańskiej. *Przegląd Uniwersytecki*, 1–2, 41–43. [in Polish]
21. Woźniak A. (1997 – 1998). Profesor Ryszard Łużny w siedemdziesiątolecie urodzin. *Roczniki Humanistyczne. „Słowianoznawstwo”*, XLV–XLVI, 7–13. [in Polish]
22. Buczko D., Łesiów M. (Eds.). (2003). *Z badań nad polsko-ukraińskimi powiązaniem językowymi*. Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]
23. Nowacka D., Borciuch M., Nowacki A., Jastrzębski M. (Eds.). (2010). *Z lubelskich badań nad Słowiańszczyzną Wschodnią. Księga dedykowana Profesorowi Michałowi Łesiowskiemu*. Lublin: Wydawnictwo KUL. [in Polish]

Отримано 13 вересня 2019 р.

м. Люблін, Польща

